Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Asiantuntijalausunto **Talousvaliokunta 14.5.2021 klo 11.00**
HE 40/ 2021 vp
Elise Pekkala, Erja Fagerlund

Työ- ja elinkeinoministeriö

ASIA: HE 40/2021 VP

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) kannattaa jätelain uudistuksen päätavoitteita: lisätä jätteiden keräystä sekä kierrätystä ja näin osaltaan edistää kilpailukykyistä kiertotaloutta. Toisaalta uudet EU:n kierrätystavoitteet ovat Suomelle haastavia, ja ne voidaan saavuttaa vain lisäämällä erilliskeräystä, tehostamalla lajittelua ja kehittämällä kierrätysteknologiaa. Kustannusten hallinta on tärkeää, samoin uudet investoinnit, jotka voinevat käynnistyä, kun lainsäädäntö selkiytyy.

Lainvalmistelun yhteydessä TEM kiinnitti huomiota erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten asemaan kuntien järjestämässä jätteenkuljetuksessa. Lain 36 § on nyttemmin lisätty lukuisia seikkoja, joilla pyritään parantamaan pienempien yritysten mahdollisuuksia päästä tarjoajiksi hankintoja kilpailutettaessa. Kunnan on ensinnäkin jätteenkuljetusten hankintoja suunnitellessaan tehtävä markkinakartoitus. Tarjouspyynnössä jätteenkuljetuspalvelujen kesto on määriteltävä sekä hankinnat ajoitettava siten, että kaiken kokoisilla yrityksillä on mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuihin. Kuljetushankinnat on kilpailutettava osiin jaettuina siten, että useampi kuin yksi yritys voidaan valita palvelun tuottajaksi. Jakamisvelvoitteesta voidaan poiketa vain, jos jakaminen heikentäisi merkittävästi hankinnan kustannustehokkuutta tai muusta vastaavasta, hyvin perustellusta syystä. Poiketen siitä, mitä julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 146 §:n 2 momentin 2 kohdassa säädetään, edellä tässä pykälässä tarkoitettu hankinnan jakamatta jättäminen voidaan saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi valituksella. TEM pitää ehdotusta kannatettavana.

Toisin kun lakia valmisteltaessa ehdotettiin, niin nyttemmin kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus sallittaisiin edelleen tietyin, lain 37 ja 39 § mainituin ehdoin. TEM pitää myös näitä ehdotuksia kannatettavina.

Muilta osin TEM tuo esiin seuraavia näkökohtia:

Uudessa jätelaissa tärkeä yksittäinen uudistus on myös se, että ulkomaiset verkkokauppaa harjoittavat toimijat pyritään saamaan mukaan tuottajavastuun piiriin ja jakamaan kierrätyksen kustannuksia. Etämyynnissä toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneen tuottajan on nimettävä valtuutettu edustaja vastaamaan tuottajavastuuvelvoitteista siinä jäsenvaltiossa, jonka markkinoille saattaa tuotteita. Maailmanlaajuisesti etämyyjiä on tuhansia ja on hyvä edelleen jatkaa keinojen etsimistä vapaamatkustuksen hillitsemiseksi, mikäli nyt esitetyt säätelyn mahdollisuudet eivät osoittaudu riittäviksi.

Regulaation johdonmukaisuus on varmistettava kaikissa tilanteissa ja tapauskohtaisesti on oltava valmius hyödyntää jäsenmaan kansallista joustoa, myös pysyvämmin kuin pelkillä pidemmillä siirtymäajoilla.

Yhtenä pohdittavana kysymyksenä on kaivoslain ja jätelain yhteensovittaminen toimijoille selkeällä tavalla, ottaen myös huomioon valtioneuvoston asetuksen kaivosjätteistä (190/2013), jota sovelletaan kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelman laatimiseen ja täytäntöönpanoon, kaivannaisjätteen

jätealueen perustamiseen, hoitoon, käytöstä poistamiseen ja jälkihoitoon, kaivannaisjätteen hyödyntämiseen tyhjässä louhoksessa sekä kaivannaisjätteen jätehuollon seurantaan, tarkkailuun ja valvontaan.

Toistaiseksi ei ole annettu jätteeksi luokittelun päättymistä koskevia kansallisia säädöksiä. Koska tähän liittyvät hyödyntämistoimet edellyttävät ympäristölupaa, jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva asia ratkaistaisiin ympäristölupamenettelyssä. Ministeriö korostaa, että toisaalta sääntelyn sujuvoittamisen tavoitteena pitää olla ympäristölupamenettelyn keventäminen esimerkiksi laajentamalla ilmoitusmenettelyä. Ministeriö kiinnittää myös huomiota kaavamaisesti käytettyyn kolmen vuoden varastointisääntöön toisiomateriaaleille. Tämän jälkeen ne muuttuvat jäteveron alaisiksi jätteiksi. Tätä voi pitää ainakin uusiomaarakentamisessa perusteettomana, koska suuria hankkeita valmistellessa raaka-aineen varastointi (tuhkat, teollisuuden tietyt sivuvirrat) pidempäänkin voi olla tarpeellista ja perusteltua.

TEM kiinnittää huomiota siihen että, Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle (Tukes) esitetään uusia tehtäviä. Nämä muodostuisivat kolmesta eri tehtäväkokonaisuudesta[1]. Esityksen mukaan Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle (Tukes) aiheutuisi lisätyötä erityistä huolta aiheuttavia aineita sisältäviä esineitä koskevan tietojen toimitusvelvollisuuden valvonnasta sekä siihen liittyvästä neuvonnasta ja tiedotuksesta ja Euroopan kemikaaliviraston kanssa tehtävästä viranomaisyhteistyöstä. Lisäksi esimerkiksi kasvava paine tuotteiden ympäristöominaisuuksien, kuten pakkausten ominaisuuksia koskevien perusvaatimusten ja merkintöjen valvontaan lisää viranomaistyön tarvetta. Myös SUP-direktiivin täytäntöönpano lisää Turvallisuus- ja kemikaaliviraston työmäärää. SUP-kieltojen valvonnan arvioidaan olevan suurimmillaan heti kieltojen soveltamisen alkaessa ja vähenevän tuotteiden valmistuksen ja tuonnin loppuessa. SUP-kieltojen ja SUP-merkintävaatimusten valvonta edellyttäisi Tukesissa valvontaa suorittavan henkilökunnan koulutusta ja yhteistyötä esimerkiksi tupakkalain valvontaviranomaisena toimivan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) kanssa. Myös valvonnassa tarvittavia tietojärjestelmiä (markkinavalvontarekisteri, kysymys-vastausjärjestelmä) olisi päivitettävä uudet valvontakohteet huomioon ottaen. HE:n mukaan vuotuinen voimavaratarve olisi yhteensä arviolta 3 henkilötyövuotta (240 000 euroa) vuodesta 2021 lähtien. Lisäksi valvonnassa tarvittavien tietojärjestelmien päivityksestä aiheutuisi yhteensä 70 000 euron kulut vuonna 2021. (Kohta 11.2 Suhde talousarvioesitykseen).

Työ- ja elinkeinoministeriölle kuuluu Tukesin yleinen tulosohjaus. Työ- ja elinkeinoministeriö pitää Tukesille esitettyjä lisäresursseja välttämättöminä ja tarpeellisina tehtävien pysyvyys ja luonne huomioiden. Erityisesti valvonnan hajaantuminen viranomaisten kesken voi aiheuttaa käytännön haasteita valvonnassa, mikä lisää yhteistyön tarvetta.

Tässä lausunnossa on kokonaisuuden laajuus huomioon ottaen edellä nostettu esiin TEM toimialaan suoraa liittyviä pääkokonaisuuksia.

Toteamme että eri toimijoiden piirissä on eriäviä näkemyksiä nyt esitetyistä linjauksista ja niiden vaikutuksista käytännön tasolla.

Ministeriö huomauttaa jätealaa vaivanneen viime vuosina jatkuvasti muuttunut säädösympäristö. Tämä on luonut epävarmuutta jätealan toimintaympäristöön, heikentänyt eri tahojen välttämätöntä yhteistyötä, vähentänyt innovaatioita ja investointihalukkuutta sekä lisännyt kunnan jätehuoltoviranomaisten hallinnollista taakkaa. Lisäksi kokonaisuutta tarkasteltaessa tulee muistaa, että jätteen synnyn ehkäisyn ja uudelleenkäytön edistäminen edellyttää lainsäädännön lisäksi muitakin ohjauskeinoja ja toimijoiden omaa panostusta. Ministeriön mukaan olisi hyödynnettävä erityisesti vapaaehtoisia toimia, kuten materiaalitehokkuussitoumuksia ja Green Dealeja. Nämä ovat tehokkaita tapoja lisätä tuotannon sekä kulutuksen kestävyyttä ja saavuttaa tuntuvia säästöjä resurssien käytön tehostuessa. Myös kuluttajia on kannustettava muuttamaan käyttäytymistään ja on lisättävä tietoisuutta esimerkiksi roskaamisesta.

---

[1] 1. ilmoitusvelvollisuus SVHC-aineita sisältävistä esineistä ECHAn tulevaan rekisteriin, + tietojen toimittamisvelvollisuuden valvonta ja neuvonta 2.Tukesin nykyisistä jätesäädöksistä tulevista valvontatehtävistä ja niihin liittyvistä haasteista ja tarpeista, 3. Kertakäyttöisiä muovituotteita koskevan direktiivin (SUP-direktiivi) valvontatarpeet).